

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku T.K.
przy uczestnictwie Miasta W.
o stwierdzenie nabycia spadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 23 lutego 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 5 listopada 2015 r., sygn. akt IV Ca .../15,

**uchyla zaskarżone postanowienie i postanowienie Sądu
Rejonowego w W. z dnia 26 stycznia 2015 r., sygn. akt I Ns .../14
i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 stycznia 2015 r. Sąd Rejonowy w W., w sprawie z wniosku T.K. i z udziałem miasta W., stwierdził, że spadek po H. D., urodzonej dnia 2 marca 1955 r. w W., ostatnio zamieszkałej w W., zmarłej dnia 24 lipca 2013 r. w W., na podstawie ustawy nabyło w całości miasto W.

Sąd ustalił, że spadkodawczyni, córka H. D. i J. D., z domu K., była jedynaczką, była niezamężna i nie miała dzieci. Jej rodzice w chwili jej śmierci już nie żyli. Sporządziła własnoręcznie pismo, w którym oświadczyła, że powołuje do dziedziczenia całości spadku po niej wnioskodawcę. Dokument ten nie został ani podpisany, ani opatrzony datą.

Po śmierci spadkodawczyni I. K. spisała oświadczenie stwierdzające, że w dniu 20 lipca 2013 r. spadkodawczyni, w obecności trzech świadków – [...], sporządziła testament ustny, powołując do spadku wnioskodawcę. Z treści oświadczenia wynika, że świadkowie testamentu ustnego dopiero na pogrzebie spadkodawczyni stwierdzili, że nie podpisała ona testamentu własnoręcznego.

W okolicznościach sprawy Sąd przyjął, że spadkodawczyni w dniu 20 lipca 2013 r. nie sporządziła testamentu ustnego zgodnie z wymaganiami wynikającymi z 951 k.c. Z kolei wymienione własnoręczne pismo spadkodawczyni nie odpowiada wymaganom określonym w art. 949 § 1 k.c. i jest nieważne jako testament zgodnie z art. 958 k.c. Uznając, że w takiej sytuacji porządek dziedziczenia po spadkodawczyni określa ustawa i że nie ma dowodów istnienia innych jej spadkobierców, stwierdził, że spadek nabyło w całości z dobrodziejstwem inwentarza miasto stołeczne Warszawa zgodnie z art. 935 k.c.

Apelację od postanowienia z dnia 26 stycznia 2015 r. złożył wnioskodawca, zarzucając naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.

Postanowieniem z dnia 5 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację. Podzielił ustalenia Sądu Rejonowego co do okoliczności, w których miało dojść do sporządzenia testamentu ustnego, i jego prawną ocenę, że testament taki w tych okolicznościach nie został sporządzony. Zgodził się również z tezą, że

własnoręczne pismo spadkodawczyni jako niepodpisane i nieopatrzone datą nie może być uznane za ważny testament (art. 949 § 1 i art. 958 k.c.).

Sąd Okręgowy zwrócił jednak uwagę, że w sprawie doszło do naruszenia art. 670 k.p.c., gdyż Sąd Rejonowy nie zbadał - w okolicznościach sprawy - kto jest spadkobiercą. Nie dokonał bowiem koniecznych ustaleń i nie rozważył, czy w grę nie wchodziło stwierdzenie nabycia spadku na podstawie art. 934 k.c., tj. przez dziadków spadkodawczyni lub ich zstępnych. Sąd Okręgowy przyznał, że także on zaniechał przeprowadzenia badania w tym zakresie i wskazał, że wadliwość ta nie może być naprawiona inaczej jak przy wykorzystaniu nadzwyczajnych środków zaskarżenia (art. 398¹ § 1 k.p.c.).

Wnioskodawca wniósł skargę kasacyjną od postanowienia z dnia 5 listopada 2015 r., zarzucając naruszenie art. 934 i art. 935 k.c. oraz art. 670 k.p.c. w zw. z art. 934 i art. 935 k.c., a także art. 233 § 1 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 26 stycznia 2015 r. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. - jako dotyczący oceny dowodów - jest niedopuszczalny (art. 398³ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Naruszenie art. 670 k.p.c. w zw. z art. 934 i art. 935 k.c. zdaniem skarżącego miało polegać na tym, że Sądy obu instancji nie zastosowały art. 670 k.p.c. oraz nie przeprowadziły postępowania w kierunku ustalenia osób mogących wchodzić w skład kręgu uprawnionych do dziedziczenia z mocy ustawy.

Według art. 670 zd. 1 k.p.c. sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. Obowiązek ten dotyczy spadkobierców zarówno powołanych do spadku z ustawy, jak i z testamentu. W przypadku spadkobierców ustawowych wystarczy ustalenie paranteli w zakresie wymaganym przez art. 931-937 k.c. i okoliczności wyłączających poszczególne osoby od dziedziczenia (np. art. 927 § 2, art. 928 § 2, art. 940, art. 1020, art. 1048 i art. 1049 k.c.). Jeżeli w ocenie sądu przedstawione dowody nie dają podstaw dla właściwego określenia kręgu spadkobierców, wtedy sąd może nałożyć na uczestników postępowania obowiązki dowodowe i egzekwować ich wykonanie stosując właściwe konsekwencje procesowe

(por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2001 r., III CZP 64/01, OSNC 2002, nr 5, poz. 61, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 r., IV CSK 129/09, niepubl., z dnia 27 lutego 2013 r., IV CSK 380/12, niepubl.). Dotyczy to również sytuacji, w której zgromadzony w sprawie materiał procesowy, w tym dowodowy, budzi wątpliwości w kwestii, kto jest spadkobiercą (por. także art. 212 § 1 zd. 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

W niniejszej sprawie Sądy obu instancji, badając, kto mógłby być ustawowym spadkobiercą H. D., rozważyły jedynie te okoliczności, które dotyczyły ewentualnych spadkobierców ustawowych określonych w art. 931-933 i art. 934¹ k.c. Nie rozważyły zaś, czy zachodzą okoliczności dotyczące ewentualnych spadkobierców ustawowych wskazanych w art. 934 k.c. W szczególności nie wzięły pod uwagę wątpliwości mogących powstać w tym zakresie w świetle treści materiału procesowego zebranego w postępowaniu (odpisy aktów stanu cywilnego, zeznanie świadka I. K.), dotyczących tego, czy i kto jest zstępnym dziadków H. . D. (por. też uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2014 r., II CSK 279/13, OSNC 2015, nr 3, poz. 35). Sprawia to, że zarzut naruszenia art. 670 k.p.c. (w odniesieniu do Sądu Okręgowego w zw. z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c.) jest uzasadniony.

Przesądza to o zasadności skargi kasacyjnej oraz powoduje, że rozpatrywanie zarzutów naruszenia art. 934 i art. 935 k.c. jest przedwczesne.

Z tych względów, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 13 § 2 oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

jw

kc